

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

10 martie 2011 *

În cauza C-540/09,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Regeringsrätten (Suedia), prin decizia din 10 decembrie 2009, primită de Curte la 21 decembrie 2009, în procedura

Skandinaviska Enskilda Banken AB Momsgrupp

împotriva

Skatteverket,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul J.-C. Bonichot, președinte de cameră, domnul K. Schiemann, doamnele C. Toader (raportor), A. Prechal și domnul E. Jarašiūnas, judecători,

* Limba de procedură: suedeza.

avocat general: domnul N. Jääskinen,
grefier: doamna C. Strömholm, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 10 noiembrie 2010,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Skandinaviska Enskilda Banken AB Momsgrupp, de domnul J. Hefner, skattejurist;
- pentru Skatteverket, de domnul M. Loeb, în calitate de agent;
- pentru guvernul suedez, de doamna A. Falk, în calitate de agent;
- pentru Irlanda, de domnul D. O'Hagan, în calitate de agent, asistat de domnul A. Aston, SC;
- pentru Comisia Europeană, de domniile D. Triantafyllou și J. Enegren, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 16 decembrie 2010,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 13 secțiunea B litera (a) și litera (d) punctele 1, 2 și 5 din A șasea directivă 77/388/CEE a Consiliului din 17 mai 1977 privind armonizarea legislațiilor statelor membre referitoare la impozitele pe cifra de afaceri – sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată: baza unitară de evaluare (JO L 145, p. 1, denumită în continuare „A șasea directivă”).

- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Skandinaviska Enskilda Banken AB Momsgrupp (denumită în continuare „SEB”), pe de o parte, și Skatteverket (administrația fiscală suedeză), pe de altă parte, cu privire la calificarea, în vederea scutirii de taxa pe valoarea adăugată (denumită în continuare „TVA”), a serviciilor de garanție de subscriere („underwriting guarantee”).

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Articolul 2 din A șasea directivă prevede:

„Sunt supuse [TVA-ului]:

- (1) livrările de bunuri și prestările de servicii efectuate cu titlu oneros pe teritoriul țării de către o persoană impozabilă care acționează ca atare;

[...]” [traducere neoficială]

- 4 Articolul 13 secțiunea B din A șasea directivă prevede:

„Fără a aduce atingere altor dispoziții comunitare, statele membre scutesc, în anumite condiții pe care acestea le stabilesc în scopul de a asigura aplicarea corectă și directă a scutirilor de mai jos și de a preveni orice posibilă evaziune, fraudă sau abuz:

- (a) operațiunile de asigurare și reasigurare, inclusiv serviciile conexe prestate de brokerii și de agenții de asigurări;

[...]

(d) următoarele operațiuni:

1. acordarea și negocierea de credite și gestionarea creditelor de către persoana care le acordă;

2. negocierea garanțiilor de credit sau de alte garanții sau orice tranzacții cu astfel de garanții, precum și gestionarea garanțiilor de credit de către persoana care acordă creditul;

[...]

5. operațiunile, inclusiv negocierea, exceptând gestionarea sau păstrarea, cu acțiuni, titluri de participare, obligațiuni și alte valori mobiliare, dar exceptând:

— documentele reprezentând titluri de proprietate asupra bunurilor;

— drepturile sau valorile mobiliare prevăzute la articolul 5 alineatul (3);

[...]” [traducere neoficială]

Dreptul național

- 5 Articolul 1 din capitolul 1 din Legea (1994:200) privind taxa pe valoarea adăugată [mervärdesskattelagen (1994:200)] din 30 martie 1994 (SFS 1994, nr. 200, denumită în continuare „Legea privind TVA-ul”) prevede:

„În conformitate cu prezenta lege, se datorează [TVA] statului

1. pentru livrările de bunuri sau prestările de servicii pe teritoriul național care sunt supuse taxei și sunt efectuate în cadrul unei activități profesionale;

[...]”

- 6 Articolul 9 din capitolul 3 din Legea privind TVA-ul prevede:

„Prestările de servicii bancare și financiare și operațiunile cu valori mobiliare sau activitățile comparabile sunt scutite de plata taxei.

Serviciile bancare și financiare nu includ activitatea notarială, serviciile de încasare de facturi și serviciile administrative care privesc factoring-ul sau închirierea de spații de depozitare.

Prin «operațiuni cu valori mobiliare» se înțelege:

1. negocierea și brokerajul de acțiuni, de alte părți sociale și de creanțe, indiferent dacă sunt sau nu sunt reprezentate de valori mobiliare, și
2. administrarea de fonduri de investiții în sensul Legii (2004:46) privind fondurile de investiții.”

7 Articolul 10 din același capitol 3 din Legea privind TVA-ul are următorul cuprins:

„Sunt scutite prestările de servicii de asigurare și reasigurare, inclusiv serviciile furnizate de brokeri sau de alți agenți de asigurări și care privesc asigurarea sau reasigurarea.”

Situația de fapt din acțiunea principală și întrebarea preliminară

- 8 SEB este o instituție de credit suedeză care se află la conducerea unui „grup constituit în scopuri de TVA” („mervärdesskattegrupp”). Această instituție de credit furnizează și servicii de finanțare a întreprinderilor în legătură cu emisiunea de instrumente financiare.
- 9 În cursul anului 2002, SEB, împreună cu o altă societate membră a aceluiași grup constituit în scopuri de TVA, a furnizat unei societăți terțe garanții de subscriere în

temeiul cărora membrii grupului se obligau să achiziționeze acțiunile acestei societăți care nu ar fi fost subscribe până la expirarea perioadei de subscriere (denumită în continuare „garanție de subscriere”). Pentru acordarea acestei garanții, membrii grupului erau remunerați prin plata unui comision.

- 10 Considerând că furnizarea de garanții de subscriere beneficia de scutire de TVA, grupul menționat nici nu a facturat și nici nu a contabilizat TVA-ul aferent plății acestui comision.

- 11 În urma unui control fiscal efectuat în cursul anului 2005, Skatteverket a considerat că furnizarea de garanții de subscriere nu constituia o operațiune scutită de TVA și, prin decizia din 30 decembrie 2005, a dispus o rectificare a TVA-ului pentru perioada contabilă corespunzătoare lunii octombrie a anului 2002.

- 12 Această decizie a făcut obiectul unei acțiuni, formulată de SEB la länsrätten i Stockholms län (Tribunalul Administrativ Departamental din Stockholm), care a fost respinsă.

- 13 Grupul a declarat apel la Kammarrätten i Stockholm (Curtea Administrativă de Apel din Stockholm) împotriva acestei hotărâri de respingere. Întrucât aceasta din urmă a respins apelul, SEB a declarat recurs la Regeringsrätten (Curtea Administrativă Supremă), susținând că garanția de subscriere în cauză poate fi comparată cu alte servicii care sunt furnizate în sectorul financiar fără să genereze colectarea de TVA, cum sunt operațiunile cu valori mobiliare, asigurările, acordările de credit, garanțiile sau opțiunile de vânzare.

- 14 În această privință, instanța de trimitere precizează de la bun început că, potrivit jurisprudenței instanțelor suedeze, acordarea unor garanții de subscriere nu constituie o operațiune scutită în sensul articolului 13 secțiunea B litera (d) punctul 5 din A șasea directivă (operațiuni cu valori mobiliare).
- 15 Regeringsrätten constată totuși existența unor divergențe între legislațiile naționale ale mai multor state în ceea ce privește aplicarea scutirii prevăzute de respectiva dispoziție din A șasea directivă serviciilor de garanție de subscriere. Astfel, în Irlanda și în Regatul Unit, ar fi fost introduse scutiri exprese de TVA în special pentru astfel de servicii.
- 16 În plus, instanța de trimitere arată că, în jurisprudența sa cu privire la interpretarea scutirilor prevăzute la articolul 13 secțiunea B litera (a) sau litera (d) punctele 1, 2 și 5 din A șasea directivă, Curtea nu ar fi oferit nicio soluție clară la problema dacă vreuna dintre aceste scutiri este aplicabilă serviciilor care constau în acordarea de garanții de subscriere.
- 17 În aceste condiții, Regeringsrätten a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 13 secțiunea B din [A șasea directivă] trebuie interpretat în sensul că scutirile de [TVA] pe care le prevede sunt aplicabile și în cazul serviciilor (garanție de subscriere) care implică acordarea de către o instituție de credit, în schimbul unei remunerații, a unei garanții către o societate care dorește să emită acțiuni, în temeiul căreia instituția de credit se angajează să achiziționeze acțiunile care nu ar fi subscrise până la expirarea perioadei de subscriere?”

Cu privire la întrebarea preliminară

Observații introductive

- 18 Înainte de a analiza temeiul juridic al unei eventuale scutiri a unei garanții de subscriere precum cea în discuție în acțiunea principală, trebuie precizat că aceasta intră în domeniul de aplicare al celei de A șasea directive în măsura în care constituie o prestare de servicii efectuată cu titlu oneros în sensul articolului 2 punctul 1 din directivă, având în vedere faptul că există un raport juridic între emitent și garant, iar comisionul pe care acesta din urmă îl primește de la emitent reprezintă contravaloarea efectivă a garanției care îi este furnizată de garant (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 martie 1994, Tolsma, C-16/93, Rec., p. I-743, punctul 14, Hotărârea din 14 iulie 1998, First National Bank of Chicago, C-172/96, Rec., p. I-4387, punctul 26, și Hotărârea din 16 decembrie 2010, MacDonald Resorts, C-270/09, Rep., p. I-13179, punctul 16).
- 19 Trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței Curții, scutirile prevăzute la articolul 13 din A șasea directivă constituie noțiuni autonome de drept al Uniunii care au ca obiect evitarea unor divergențe în aplicarea sistemului TVA-ului de la un stat membru la altul (a se vedea în special Hotărârea din 25 februarie 1999, CPP, C-349/96, Rec., p. I-973, punctul 15, precum și Hotărârea din 28 ianuarie 2010, Eulitz, C-473/08, Rep., p. I-907, punctul 25 și jurisprudența citată).
- 20 În ceea ce privește aspectul dacă o astfel de garanție de subscriere poate beneficia de scutire de TVA în temeiul articolului 13 secțiunea B litera (a) sau litera (d) punctele 1, 2 și 5 din A șasea directivă, trebuie amintit că termenii utilizați pentru a desemna scutirile prevăzute la acest articol 13 sunt de strictă interpretare, dat fiind că aceste scutiri constituie derogări de la principiul general potrivit căruia TVA-ul este perceput pentru fiecare livrare de bunuri și pentru fiecare prestare de servicii efectuată cu titlu oneros de o persoană impozabilă. Totuși, interpretarea acestor termeni trebuie

să fie conformă în special cu obiectivele urmărite de scutirile respective și să respecte cerințele principiului neutralității fiscale, inerent sistemului comun al TVA-ului. Astfel, această normă de strictă interpretare nu înseamnă că termenii utilizați pentru a defini scutirile prevăzute la articolul 13 menționat trebuie să fie interpretați într-un mod care ar priva aceste scutiri de efecte (a se vedea Hotărârea Eulitz, citată anterior, punctul 27 și jurisprudența citată).

- 21 În sfârșit, cât privește rațiunile care au stat la baza adoptării scutirilor de TVA pentru operațiunile menționate la respectivul articol 13 secțiunea B, din jurisprudența Curții reiese că finalitatea acestor scutiri o reprezintă remedierea dificultăților legate de stabilirea bazei de impozitare, precum și a cuantumului TVA-ului deductibil și evitarea unei creșteri a costului creditului de consum (Hotărârea din 19 aprilie 2007, Velvet & Steel Immobilien, C-455/05, Rep., p. I-3225, punctul 24).
- 22 Acestea sunt considerațiile în lumina cărora trebuie să se răspundă la întrebarea adresată.

Cu privire la scutirea în temeiul articolului 13 secțiunea B litera (d) punctul 5 din A șasea directivă

- 23 Deși nu este exclus ca garanția de subscriere în discuție în acțiunea principală să poată intra sub incidența mai multor categorii de operațiuni scutite de TVA în temeiul articolului 13 secțiunea B litera (a) sau litera (d) punctele 1, 2 și 5 din A șasea directivă, având în vedere observațiile prezentate Curții în cadrul procedurii desfășurate în fața sa, întrebarea adresată trebuie să fie examinată mai întâi din perspectiva dispozițiilor articolului 13 secțiunea B litera (d) punctul 5 din această directivă, referitoare la operațiunile cu valori mobiliare.

Observațiile prezentate Curții

- 24 SEB susține că serviciul de garanție de subscriere în discuție în acțiunea principală are caracter autonom în Suedia și este distinct de serviciul global de emisiune de valori mobiliare. Pe de altă parte, SEB arată că, în speță, garanția de subscriere a fost acordată de entități diferite de cele care au efectuat emisiunea de acțiuni.
- 25 Deși admite că acest serviciu de garanție de subscriere nu constituie un element al unui pachet de servicii financiare și că ar trebui apreciat separat din punctul de vedere al plății TVA-ului, guvernul suedez consideră că acest serviciu nu este scutit de TVA în temeiul articolului 13 secțiunea B litera (d) punctul 5 din A șasea directivă.
- 26 Cât privește calificarea acestui serviciu, SEB, a cărei analiză este susținută de Comisia Europeană, arată că respectivul serviciu de garanție de subscriere reprezintă o operațiune cu valori mobiliare astfel cum este definită de jurisprudența Curții, întrucât poate să creeze, să modifice sau să stingă drepturile și obligațiile părților asupra unor valori mobiliare și să modifice condițiile juridice și economice în care se află părțile în sensul Hotărârii din 5 iunie 1997, SDC (C-2/95, Rec., p. I-3017, punctele 72 și 73), precum și al Hotărârii din 13 decembrie 2001, CSC Financial Services (C-235/00, Rec., p. I-10237, punctul 33).
- 27 Irlanda susține că, în acest stat membru, o garanție de subscriere reprezintă numai un element al unui serviciu global și indivizibil legat de emisiunea valorilor mobiliare, care cuprinde, printre altele, servicii de consultanță și de comercializare. Or, acest serviciu global este scutit de TVA în Irlanda, în măsura în care constituie o operațiune cu valori mobiliare care intră în sfera de aplicare a articolului 13 secțiunea B litera (d) punctul 5 din A șasea directivă.

- 28 Skatteverket consideră că acordarea unei garanții de subscriere nu poate fi analizată drept o operațiune cu valori mobiliare în măsura în care, în sine, garanția de subscriere nu ar crea, nu ar modifica și nu ar stinge drepturi sau obligații corespunzătoare proprietății asupra acțiunilor. Aceste efecte juridice s-ar produce între garant și emitent numai dacă emisiunea nu ar fi scrisă în totalitate de alți investitori și dacă garantul ar fi obligat să subscrie excedentul acesteia. Numai într-un asemenea caz particular ar fi posibilă o scutire de TVA. În schimb, dacă emisiunea ar fi în totalitate scrisă de investitori pe piață, nu s-ar produce nicio modificare a drepturilor și obligațiilor corespunzătoare proprietății asupra acțiunilor și, prin urmare, nu ar fi posibilă nicio scutire.

Răspunsul Curții

- 29 Trebuie amintit de la bun început că, având în vedere observațiile prezentate Curții de SEB și de guvernul suedez, care sunt de acord asupra acestui aspect, se impune constatarea că, în Suedia, garanția de subscriere în cauză poate fi considerată drept o prestație în sine, putând fi furnizată în mod autonom, iar nu ca o prestație conexă celorlalte servicii furnizate cu ocazia unei operațiuni de emisiune de acțiuni.
- 30 Pentru a răspunde la întrebarea adresată, trebuie amintit că, în ceea ce privește sfera de aplicare a scutirii întemeiate pe articolul 13 secțiunea B litera (d) punctul 5 din A șasea directivă, Curtea a arătat că operațiunile cu acțiuni și cu alte valori mobiliare sunt operațiuni realizate pe piața valorilor mobiliare, iar comerțul cu valori mobiliare presupune acte care modifică situația juridică și financiară a părților (Hotărârea SDC, citată anterior, punctele 72 și 73).

- 31 Cu toate acestea, Curtea a statuat de asemenea că operațiunile cu valori mobiliare în sensul respectivului articol 13 secțiunea B litera (d) punctul 5 vizează operațiuni susceptibile să creeze, să modifice sau să stingă drepturile și obligațiile părților asupra unor valori mobiliare (Hotărârea CSC Financial Services, citată anterior, punctul 33).
- 32 În lumina criteriului reținut astfel de Curte în Hotărârea CSC Financial Services, citată anterior, și anume modificarea, chiar potențială, a situației juridice și financiare a părților vizate, trebuie să se constate că, în speță, astfel cum a subliniat avocatul general la punctul 53 din concluzii, garanția de subscriere în discuție în acțiunea principală îndeplinește condițiile stabilite de această jurisprudență.
- 33 Astfel, chiar dacă emisiunea de acțiuni ar fi ulterior subscrisă în totalitate de investitori pe piață, astfel încât nu ar mai fi necesară achiziționarea de către garant a excedentului de acțiuni, încheierea unui contract de garanție de subscriere precum cel în cauză în acțiunea principală ar putea în sine să creeze, să modifice sau să stingă drepturi corespunzătoare proprietății asupra acțiunilor, o astfel de posibilitate fiind prin ea însăși suficientă pentru a califica o asemenea garanție de subscriere drept operațiune cu valori mobiliare în sensul jurisprudenței menționate.
- 34 Pe de altă parte, urmând poziția adoptată de Skatteverket, o instituție de credit care a acordat o garanție în cadrul unei emisiuni de acțiuni care a determinat o subscriere totală de către investitorii de pe piață a acțiunilor emise nu ar beneficia, în temeiul unei astfel de operațiuni, de scutire de TVA, întrucât nu ar avea loc niciun transfer de acțiuni între părți și, prin urmare, nicio modificare efectivă a drepturilor și obligațiilor acestora din urmă în ceea ce privește proprietatea asupra acțiunilor.

- 35 În schimb, dacă o altă instituție de credit ar acorda același tip de garanție de subscriere în cadrul unei emisiuni de acțiuni nefinalizate printr-o subscriere totală a acestora și ar fi, prin urmare, constrânsă să achiziționeze acțiunile nesubscrise, o astfel de operațiune care, contrar celor susținute de Skatteverket, intră în domeniul de aplicare al celei de A șasea directive și este autonomă în raport cu emisiunea de acțiuni ar fi scutită de TVA, întrucât, în această ipoteză, ar exista modificări efective ale drepturilor și obligațiilor părților corespunzătoare proprietății asupra acțiunilor.
- 36 În aceste condiții, este necesar să se constate că o interpretare a articolului 13 secțiunea B litera (d) punctul 5 din A șasea directivă conform căreia un serviciu de garanție de subscriere ar fi sau nu ar fi scutit de TVA în funcție de subscrierea parțială sau totală a acțiunilor emise este contrară principiului neutralității fiscale pe care se întemeiază în special sistemul comun al TVA-ului instituit prin această directivă și care se opune tratamentului diferit în materie de colectare a acestei taxe aplicat agenților economici care efectuează aceleași operațiuni (Hotărârea din 28 iunie 2007, JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust și The Association of Investment Trust Companies, C-363/05, Rep., p. I-5517, punctul 29 și jurisprudența citată).
- 37 Din moment ce o garanție de subscriere precum cea în cauză în acțiunea principală este scutită de TVA ca operațiune cu valori mobiliare în sensul articolului 13 secțiunea B litera (d) punctul 5 din A șasea directivă, nu mai este necesar ca, în vederea soluționării acțiunii principale și, prin urmare, a formulării unui răspuns la întrebarea adresată de instanța de trimitere, o astfel de garanție să fie examinată și din perspectiva articolului 13 secțiunea B litera (a) sau litera (d) punctele 1 și 2 din A șasea directivă.
- 38 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 13 secțiunea B litera (d) punctul 5 din A șasea directivă trebuie interpretat în sensul că scutirea de TVA prevăzută la această dispoziție include serviciile pe care o instituție de credit le furnizează, în schimbul unei remunerații, sub forma unei garanții de subscriere, unei societăți care dorește să emită acțiuni, această instituție

obligându-se ca, în temeiul garanției, să achiziționeze acțiunile care nu ar fi subscrise până la expirarea perioadei de subscriere.

Cu privire la cheltuielile de judecată

³⁹ Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

Articolul 13 secțiunea B litera (d) punctul 5 din A șasea directivă 77/388/CEE a Consiliului din 17 mai 1977 privind armonizarea legislațiilor statelor membre referitoare la impozitele pe cifra de afaceri – sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată: baza unitară de evaluare trebuie interpretat în sensul că scutirea de taxa pe valoarea adăugată prevăzută la această dispoziție include serviciile pe care o instituție de credit le furnizează, în schimbul unei remunerații, sub forma unei garanții de subscriere, unei societăți care dorește să emită acțiuni, această instituție obligându-se ca, în temeiul garanției, să achiziționeze acțiunile care nu ar fi subscrise până la expirarea perioadei de subscriere.

Semnături